CABANILLES

Revista trimestral de l'Associació Cabanilles d'Amics de l'Orgue

ORGUES DE LA PARROQUIA DE SANT JOAN DEL MERCAT DE VALENCIA

València juliol—setembre 1983
Núm 7

Revista trimestral de l'Associacio Cabanilles d'Amics de l'Orgue

València juliol-setembre 1983

Núm. 7

***Director:** Vicent Ros*

***Redacció i Administració** Junta Directiva d'ACAO*

***Correspondència** Vicent Ros*
C/ Luis Oliag 58, 7a.
València-6
Espanya

***Preu de suscripció** (4 números a l'any) Espanya 800'–pts.*
Estranger 1000'–pts.

Aquestes quantitats es poden fer efectives per taló bancari a nom del Director de la Revista En Vicent Ros, o bé ingressar-les directament a la C/C num. 131008968082 de la Caixa d'Estalvis de València, Urbana Glorieta, C/ General Tovar 3. València-3. Espanya, a nom d' "Associació Cabanilles d'Amics de l'Orgue".

Imprimeix OCMO - telf. 361 03 46

Dipòsit legal: V - 1286 - 1.982

INDEX

Editorial	pag. 1
Orgues de la parròquia de St. Joan del Mercat de València	pag. 5
Documenta	pag. 13
Una instància per a plaça d'organista suplent	pag. 31
Noves notícies sobre l'orgue de Morella	pag. 32
Crònica del Congrés...	pag. 36
Necrològiques	pag. 39
Notícies	pag. 41

Amb la col·laboració de l'Excma. Diputació de València.

EDITORIAL

Per bé que amb una mica de retard pel que demanem disculpes als nostres lectors arribem de nou a la nostra cita trimestral per tal d'oferir treballs i notícies que enriquesquen el nostre haver organístic.

Malgrat la forta calor estiuenca les activitats de l'ACAO no s'han aturat, i bona mostra d'això és el contingut d'aquest número. La crònica d'Ignasi Ribas Talens sobre el congrés de la Gesellschaft der Orgelfreunde celebrat del 31 de juliol al 6 d'agost d'enguany a Strassburg i al que assistiren quatre representants valencians; la informació que ens forneix A. Ortí Boix sobre la renovació de la comissió encarregada de la restauració de l'orgue de Morella i el començament dels treballs; així com el primer assaig de festival a realitzar cada estiu a l'entorn d'aquest instrument històric; els concerts d'orgue celebrats ja per segona vegada durant l'estiu al seminari diocesà "Mater Dei" de Castelló –el de V. Ros patrocinat per l'Excma. Diputació Provincial de Castelló, i el d'Ignasi Ribas per aquesta Associació i el propi Seminari–; els programes emesos pel nostre canal regional de RTVE els dies 16, 19, 20, 21 i 22 de setembre a les 14'25 dalt o baix oferint images i so d'alguns dels orgues de la nostra regió, alhora que entrevistaven el president d'ACAO, i que lògicament han tingut una gran repercussió malgrat la seua breu duració (uns 5 minuts poc més o menys cadascun), amb l'ocasió d'admirar els orgues de Morella, Vallibona, Vilafamés, Seu d'Oriola i la parròquia de St. Jaume d'aquesta ciutat, així com el del barri veí de Desemparats, Almoradí, Gorga, etc. així com alguns dels pocs exemplars dels que tenim per ací en cases particulars, o positius, sens mancar-hi, és clar, l'orgue "Cabanilles", al que dedicàrem íntegrament un programa i en vistes al qual comptàrem amb la col·laboració del trompeta Vicent Campos, avinentesa que aprofitem entre altres coses per anunciar i remarcar la missa amb orgue que s'hi celebra cada dissabte a les 18'00 h. durant el curs acadèmic, o siga els mesos d'octubre a maig, ambdós inclosos, i que com saben molts dels nostres lectors consisteix en mitja hora d'orgue, començant la missa a les 18'30 h., missa en la que s'inclou també música d'orgue després de la 1a. i 2a. lectura, a l'ofertori, consagració, comunió i final. Amb tot, enguany s'ha començat el 2on. dissabte d'octubre en lloc del primer, atès que el president que signa aquestes línies i que havia d'iniciar aquesta activitat tocava en circumstàncies semblants el diumenge dia 2 d'octubre a l'església de St. Germain l'Auxerrois de París, o siga en la missa amb orgue que s'hi celebra cada diumenge a les 17'30 i que sempre va precedida d'un concert d'orgue, o d'altres instruments, o de cors en algunes ocasions, com intentarem de fer ací també enguany quan les circumtàncies ho permetesquen.

Però al costat d'aquestes activitats que ens entusiasmen hem d'oferir també algunes notícies tristes, per tal com són diversos els traspassos de col·laboradors que s'han produït al llarg de l'any i dels que assabentem els nostres lectors en la part necrològica d'aquest número.

El tema que ocupa més atenció en el present número és, com ha estat i serà en el futur, un treball monogràfic, per bé que en aquest cas estiga centrat únicament en els orgues de la parròquia de St. Joan del Mercat de la ciutat de València, sense entrar en la qüestió dels organistes o de la música en general vinculada a aquesta parròquia, que deixem per a un futur estudi.

*Aquest treball acurat que ens presenta el P. Nicolau Bauzà ens omple d'alegria per la importància dels documents inèdits que ens ofereix, sobretot el que fa referència a la "visuració" realitzada pel propi Cabanilles juntament amb l'orguener B. Artigues i l'organista per aquelles dates de la parròquia J. Esteve. Sempre ens produeix una satisfacció extraordinària la troballa d'un document nou que ens aporte llum sobre la vida i el pensament musical del nostre il·lustre organista. Des del document que publicàvem al núm. 2/3 de la nostra revista corresponent als mesos d'abril-setembre de l'any passat, dedicat a la música a la parròquia de St. Martí de València, no havíem tingut la sort d'aportar res de nou sobre Cabanilles ni tenim notícies que ningú ho haja fet. A partir d'aquesta data, només coneixem un article de J. Climent a la revista de musicologia, vol. VI-1983, núm. 1-2, integrat per treballs en merescut homenatge al P. Samuel Rubio. Ja se sap que en aquest tipus de miscel·lànies-homenatges sempre hi ha una mica de tot i en ocasions preval el desig de ser-hi encara que no es tinga res a dir. Així doncs, contrastant amb l'alta vàlua dels treballs que integren aquest homenatge de 630 planes, el titulat "*Juan Cabanilles. Puntualizaciones biográficas*", és un bon exemple del que acabem de dir. Article de compromís, agre i superficial, que sembla redactat fa alguns anys, tant per l'estil com per la manca de bibliografia recent. El seu autor mai no ha sabut valorar excesivament el públic per al qual escriu, i és per això que no es distingeix molt sovint un article seu en una revista científica, com és la revista de la Societat Espanyola de Musicologia, amb lectors especialitzats en temes musicològics –la gran majoria dels quals són subscriptors també d'aquesta revista "Cabanilles"–, d'un qualsevol altre escrit de divulgació per a alguna publicació local. No anem a comentar un treball tan mediocre per diverses raons, entre les quals la més important és la capacitat de valoració dels seus lectors, per la qual cosa ells mateixos sabran treure'n llurs pròpies conclusions i cercar les moltes altres puntualitzacions que l'autor no fa i que tant desitjaríem. Queda encara molt a puntualitzar en la biografia de Cabanilles i no cal dir-ho el puntualitzador que les puntualitze bon puntualitzador serà.*

És clar que són d'agraïr totes aquelles precisions que els documents poden aportar en aspectes biogràfics i musicals dels nostres autors, i concre-

tament en el cas que ens ocupa de la figura i obra de Cabanilles. Però el raquitisme investigador i l'obsessió malaltisa per la dada erudita, sense cap projecció artística ni visió de futur només mena purament i simple a l'esterilitat intel·lectual i artística. Per això, ens sorprèn especialment algun aspecte particularment pintoresc de l'article a què fem referència, com és el del raonament per escatir com hem d'anomenar Cabanilles. Per descomptat cal anar al fons de les qüestions, però també hem de reconèixer que és absolutament intrascendent en tots els aspectes que l'anomenem Joan Baptista o simplement Joan. Si l'autor prefereix d'anomenar-lo Joan, encara que per mimetisme –segons ell– haja utilitzat també Joan Baptista, doncs que l'anomene Joan, amb les variants valencianes que preferesca, que Déu sap a quins estranys mimetismes obeirán també, atès que el sr. Climent també ha utilitzat la versió Joan Baptista en diverses ocasions, no solament en el cas de Cabanilles sinó també en el del polifonista Comes, puix així l'anomena algun document de l'època que suposem que el sr. Climent recordarà.

Al marge d'aquests problemes absurds de noms hi ha la nostra realitat de cada dia, i la realitat i vigència actual de la figura i obra de Cabanilles, sobretot en els llocs on ell exercí amjor influència, començant per la catedral valenciana i seguint per la diòcesi, etc. No visquem, doncs, d'històries passades solament. Al costat de tanta tradició acumulada queda una realitat musical a les nostres esglésies molt pobra, i organísticament una plaga d'electrònics amb els quals el sr. Climent i també algun organista de la "Villa y Corte" (Madrid), "de paso por provincias", pretenen mostrar-nos les excel·lències de la nostra tradició organística i la bellesa de les obres de Cabanilles, Rodriguez Monllor, etc. Una miqueta de serietat, senyors, perquè se'ns omple la boca parlant de les nostres glòries, però fem pols la música dels Bach, Cabanilles, etc. amb aquestes versions electròniques, i després discutim benignament a l'hora del cafè sobre qüestions de noms, mentre algunes de les activitats organístiques no auguren un futur gens bo per a l'orgue i la seua literatura.

Potser als qui senten aquesta desmesurada passió difusora de l'orgue i les obres dels seus grans mestres, i es presten per això mateix a donar-se a conèixer amb qualsevol instrument, caldria donar-los alguna orientació i recomanar-los alguns autors més amens i prou oblidats, però que sens dubte serien més del grat del públic que per compromís o desorientació assisteix a aquests "espectacles". Potser les obres d'un Corrette (1709-1795), com és ara el seu "Allegro avec la manière d'imiter le tonnerre"; d'un Knecht (1752-1817) com "Pastorale interrompue par l'orage"; d'un Lefébure-Wély (1817-1869), com les seues marxes, sortides, escenes pastorils; les delicioses simfonies i sonatines del P. Davide de Bérgamo o la Fantasia concertant de V. Petrali, tot això amb molta fanfarria, timballe, tamburro, campanelli, etc.;

o la Fantaisie de concert para órgano de Ch. Blanchet (1833-1900) "Scènes pastorales et orage dans les Alpes"; y tantes obres més d'aquests i altres autors fàcils d'adobar avec beaucoup de tonnerre, *per tal com aquests instruments ja tronen molt per ells mateixos sense necessitat que l'organista pitxe cap registre especial; sense oblidar, cal dir-ho?, tota mena de batalles amb canonades, sorolls d'esperons i sabres i cridòria fins i tot del públic. És per això que recomanem vivament les versions discogràfiques de René Saorgin, professor d'orgue del Conservatori de Niça –això sí, realitzades en orgues de debò, és més, en orgues històrics–, així com estudis tan seriosos sobre el tema com és ara "Die Orgel und das Donnergrollen", del Dr. F. Jakob. També calcaldria no deixar de banda l'aspecte folklòric, i amb la formació especial en aquest camp, qui sap si com un nou abate Vogler es podria difondre l'orgue a través de variacions i improvisacions sobre temes populars regionals!*

Deixem, doncs, el tema, puix es presta en excès a la riota, i encara que contrariem un poc alguns dels nostres lectors que ens acusen de massa seriosos i fins i tot avorrits, cal recordar-los que açò és una revista d'investigació sobre l'orgue –especialment el valencià– i no admetrà cap secció d'humor, ja que això –entre altres coses– ens obligaria a doblar almenys el nombre de pàgines, i d'altra banda, tampoc no volem fer una competència deslleial a alguns dels nostres col·legues, particularment als nostres amics suïssos de "La Tribune de l'Orgue", i més concretament a l'il·lustre organista Guy Bovet.

No volem entretenir més els nostres lectors i els invitem a que passen ja a veure l'interessant contingut dels treballs d'aquest número.

V. ROS
President d' ACAO

ORGUES DE LA PARRÒQUIA DE ST. JOAN DEL MERCAT

ORGUES MEDIEVALS

La parròquia de St. Joan del Mercat té el seu origen en una modesta ermita aixecada no després del 1268 fora de la muralla de la Ciutat i a la vista del mercat públic. Va ser erigida en parròquia a la fi del mateix segle XIII, i abans d'acabar el següent ocupava ja un lloc de primera línia entre totes les de València. Atès que han estat publicat documentats treballs sobre ella, tant sobre aspectes històrics com artístics i religiosos (1), hi remetem, doncs, el lector interessat, i passen tot seguit a plasmar la nostra investigació exclusivament sobre els orgues que ha tingut aquesta parroquial. És evident que va ser gran la vida musical que girà a l'entorn d'aquest instruments dins de la magnificència del culte, cosa que mereixerà en el futur un estudi més ampli. Nosaltres, de moment, ens limitarem a estudiar només la història de l'instrument-rei en la vida d'aquesta parròquia.

El primer document que tenim amb notícies sobre un orgue a la parròquia de Sant Joan del Mercat de València –citat ja per J. Sanchis Sivera (2), per bé que sense donar a conèixer el text íntegre que nosaltres reproduïm a la secció "Documenta" d'aquest número (Doc. II)– l'hem trobat a l'Arxiu del Patriarca i no a l'Arxiu General del Regne de València com indicava l'il·lustre investigador esmentat Sanchis Sivera. Per aquest document sabem que el constructor va ser Pere Pons, "mestre de orguens", i que es pren com a model tècnicament i musicalment el que el mateix constructor havia fet per a l'església de Sta. Caterina de València, per bé que afegint-li "...dos canons grans mes, ço es octava de cefaut, e de sol re, e que lo principal cano tinga de altaria setze pams de alt", essent el seu preu "quatre milia solidos".

Sabem també per aquest document que aquesta parroquial ja posseïa amb anterioritat a l'instrument que construeix Pere Pons altres instruments, dels quals poden aprofitar-se alguns materials per al nou, "...que ultra los dits quatre milia solidos li sien donats los orguens vells que son en la dita ecclesia...", encara que no n'hem pogut trobar els contrats o capitulacions pertinents.

No sols pel treball de J. Sanchis Sivera que acabem de ressenyar sinó també pel seu extens i valuós estudi sobre la Catedral de València sabem que Pere Pons (o Pont), també conegut com Pere Alemany degut al seu país d'origen, puix alguns documents en parlen com "oriundus ville de Res, Regni Alemanie, magister organorum, degens Valentie", o també de "natione

alemanus, archiepiscopatus Colonie, magister organorum civitatis Valentie", devia ser un "mestre organiste", en el sentit de constructor d'orgues de reconeguda solvència, puix que va treballar entre altres esglésies per a la catedral valenciana. (3).

I sense més notícies sobre l'orgue que acabem d'estudiar ens trobem amb un contracte nou per a construir un orgue per a la nostra parroquial. Aquesta vegada també és un orguener alemany l'encarregat de construir el nou instrument. El seu complicat nom per a nosaltres, al qual es fa referència en diferents versions segons l'amanuense que el ressenya: Spinis del Baguer; Spindelboguer; Spins del Voguer; Spindelberguer; Spindelboguera; Spindelnoguera; Spindebueguera; Despindelnoguera; Spiu vom Noyern; Spiudel boyen; Spiudelnoguera; i segurament alguna altra variant que ens haja passat per alt, derivaren en un nom ben fàcil per a tothom que així queda ressenyat en diversos documents: el seu nom de pila i el llinatge fent referència al seu país d'origen: Joan Alamany.

També aquest orguener alemany vindria amb gran aurèola de prestigi ja que el trobem treballant a Catalunya, i tenim referències documentals dels gran elogis que provocaren algunes de les seues construccions. Així, el trobem treballant el 1484 per a la basílica de Sta. Maria del Mar de Barcelona després de la presentació de renyit contracte amb els orgueners coneguts amb el nom de *Els marturians* (4).

"Els Marturians" eren dos germans, anomenats Prats, Martirià, el major, i Antoni, el menor. Aquell era abat del monestir de San Salvador de Breda, i fou qui donà nom a allò que podríem anomenar la "rao social" dels constructors. Ambdós germans actuaven en la manufactura d'orgues amb la denominació de "Els Marturians". Pel que ens diu un document de la catedral de València, en l'orgue de la qual treballaven el 1485, eren "civitatis Barchinone" (5).

Fem referència explícita a aquest orgue de Santa Maria del Mar de Barcelona construït per J. Alamany perquè mostra com poques vegades que n'era de satisfactori el seu treball, preferit al de "Els Marturians", *qui son de la terra*. Aquest orgue el donà per acabat J. Alamany el 22 d'abril del 1487, i va ser *visurat* dos dies més tard pels mestres organistes, Mossèn Guillem, canonge de la catedral de Barcelona, fra Torres de S. Jeroni de la Murtra (Barcelona); Benet Feu i Dalmau Ginebret, notari, músics i "experts en sonar orguens", els quals en presència de tots els interessats "feren sonar los dits orguens e feren descorrer tots los registres segons que per lur spertesa ells sabien". Acabada la "visuració" aquests especialistes dictaminaren amb aquestes breus, lacòniques i expressives paraules: "vist, palpat e sonat lo dit orgue, aquell dit orgue era bo, bo e bo". (6).

No ens volem estendre més en altres treballs realitzats per aquest eximi orguener abans d'arribar a València, i comprovada, doncs, d'una faisó tan

evident la seua vàlua, passem ja a ressenyar els seus treballs a València, a on es traslladà per treballar primerament a la catedral, en els documents de la qual se'l cita com de "natione alemanus, civitatis de Friborch, magister organorum" (7).

L'any següent, 1488, es signen les capitulacions per a la construcció d'un nou orgue per a la nostra parròquia de St. Joan del Mercat o Sants Joans, entre el magnífic Raimon Berenguer, ciutadà de València, i l'honorable Melcior Codo, mercader, ambdós obrers de la dita parròquia i el nostre orguener, exactament el dissabte 11 d'octubre. (Doc. II). (8).

Acabada la redacció i la lectura de l'anteior document, juren els interessats davant de Déu i estesa la mà dreta sobre els sagrats Evangelis, de complir totes i cadascuna de les clàusules que conté sota pena de dos-cents sous a pagar per la part inobedient a l'altra part, obligant-hi els obrers els béns mobles de la parròquia, i el mestre alemany tots els seus propis mobles.

Són testimonis de l'acte Mn. Miquel Martí i Mn. Jaume Ametler, preveres. I tot seguit, el mestre Johan rep de mans de l'obrer Melcior Codo les quaranta lliures del primer termini.

Aquest orgue tindrà diverses possibilitats de registració. Per això diu:

> "Item es concordat més que lo dit mestre Johan fará en lo dit orgue flahutes, ço es que tots los canons principals sonaran sens mistura alguna, e aprés, que dites flahutes sonaran ab mistura de octava com flahutes misturades, en manera que del orgue major sonarà en tres maneres, ço es tot lo orgue ab tot lo forniment, flahutes per si, et flahutes misturades, donantlos aquella finor que pertany."

Insistint el contracte més avant, després d'aclarir altres qüestions:

> "Item farà en lo dit orgue dels presents que sonen los principals per sí matex com a flahutes, e aprés dits principals ab octaves com a flahutes misturades, en manera que sonarà en tres maneres, posant la mistura del orguenet chiquet, ço es que axí com huy sona huyt canons que permet li sia afigida aquella mistura segons lo dit orgue requir a coneguda de mestre, y ell conexerà que sia mester".

Així mateix es fa referència ja a les contres o notes que es poden tocar amb els peus:

> "... Item farà en lo orgue major que ab los peus sonen deo o dotze punts".

I continuarà el contracte amb altres detalls sobre els quals remetem el lector al doc. II i entre els que destacarà també el dret dels obrers de la fàbrica de la parròquia a nomenar uns experts per tal de jutjar l'obra un cop acabada.

No hem pogut trobar el document que testifique la "visuració" d'aquest instrument però és versemblant que el resultat fos també molt favorable, com ho va ser sobre l'instrument que construí a Sta. Maria del Mar de Barcelona, si tenim en compte el fet que Joan Alamany residí a València durant

molts anys, potser fins a la seua mort, ja que trobem documentació referent als orgues que construí entre altres per al convent de St. Agustí de València el 1492 (9), per a Ontinyent el 1497 (10), per a Vila-Real el 1499-1500 (11), prenent exemple per a aquest darrer del que el mestre havia construït anteriorment a Morvedre (Sagunt) segons que consta en diversos documents de l'arxiu municipal de Vila-Real, entre els qual cal destacar el que fa referència al viatge que paga el municipi a Mn. Nicholau Barberà "...qui es anat a Morvedre per veure dit orgue lo qual es diu molt perfet et bo, per la anada et per sis sous que li ha costat lo traslat dels capitols dels dits orgues". (12).

Totes aquestes dades que hem ressenyat, així com altres que podríem afegir sobre els encàrrecs fets a Joan Alamany per a conservació, neteja, afinació, etc., de diversos intruments ens mostren d'una forma palesa la vàlua d'aquest artífex i la qualitat que degué tenir l'orgue que construí per a la parròquia de St. Joan del Mercat de València.

I no tenim cap més notícia sobre l'orgue de la nostra parròquia fins a la fi del s. XVII en què sens dubte l'instrument d'Alemany tenia una edat considerable i que probablement a més del seu estat influís la demanda d'un orgue més gros per les diverses exigències de l'època i les possibiliats mateixes de la pròpia parroquial.

UN NOU ORGUE PER A LA PARRÒQUIA DE SANT JOAN DEL MERCAT (1699)

En acabar el segle XVII la parròquia de St. Joan del Mercat conservava tota la prestància adquirida en temps anteriors, i continuava ocupant a la ciutat de València un lloc preeminent per l'esplendor del seu culte, l'afluència de fidels i la sobreanundància del clergat que la servia.

Potser no eren tants aleshores els seus clergues com el 1608, en què s'exposava al rei Felip III que arribaven a seixanta –"sexaginta clericos qui qotidie divinis officiis vacant"–, però no deixava de ser majestuós el seu presbiteri (13). Nombrosos els seus sacerdots, i a més a més actius, emprenedors i desinteressats. Perquè les entrades que li venien a la parròquia dels donatius i deixes dels seus fidels, del seu culte exuberant i de les propietats urbanes i rústegues que posseïa, eren piadosamet aprofitades per a l'ornat i dignificació del seu temple.

D'aquells anys daten, efectivament, una reforma total de l'església, per desgràcia duta a terme segons l'estil decadent aleshores en voga; la façana que mira a la Llotja, fastuosa com un retaule barroc tallat en pedra, i el fresc immens –hom diu que el més extens de tota Europa– que des del 1699 al 1701 desplegaren ne la seua volta els pinzells inspirats d'Antoni Palomino; daten també d'aquesta època preciosos retaules, mobles i ornaments que el 1936 un foc sacríleg consumí (14).

No podia quedar marginat en l'esplèndida floració d'aquells anys un element de tanta importància com era l'orgue. Ben al contrari, ja d'abans havien estat iniciats els tràmits per tal d'instal·lar en el temple un instrument nou digne d'aquella feligresia, tan excel·lent que pogués mesurar els seus acords amb el que posseïa la catedral metropolitana.

Així doncs, reunit el clergat parroquial de St. Joan del Mercat a la sacristia el 17 de desembre del 1695, sota la presidència del Vicerrector, Dr. Josep Sòria, i amb assitència de trenta-set preveres, molts d'ells prestigiats amb la borla doctoral, i de tres beneficiats, s'acordà l'adquisició d'un orgue nou. Aquesta determinació tingué l'encàrrec de consignar-la el notari En Josep Domingo, qui degué reproduir al peu de la lletra les raons que s'hi adduiren.

> "En la ocurrència en que es troba la fàbrica tan suntuosa de la esglèsia en que ab gran liberalitat y puntualitat expendix innumerables quantitats en veu y augmentació de dit Reverent Clero, delliberen y determinen que, a despeses y gastos de el dit Reverent Clero, es fabriquen en dita nostra Iglèsia dos orguens que la sua fàbrica corresponga al lluyment de la obra que dita Illustre Parrochia fa en dita Iglèsia.
> Y pera el compliment de fabricar dits orguens nomenen en Elets als reverents Dr. Joseph Soria, y al Reverent Vicerrector que per temps serà de aquell: Mn. Miquel Savall, En Joseph Doménech, Dr. Severino Cases, En Batista Pasavanya, Dr. Juseph Villegas, Dr. Esteve Ballindes y Vicent Peres, preveres y beneficiats, presents y aceptants".

Amb el nomenament rebien els comissionats els poders omnímodes per concertat la construcció de l'orgue amb qualsevol persona o corporació (15).

Malgrat l'entusiasme que animava llavors el Clergat de St. Joan del Mercat, degueren interposar-se certes dificultats, potser el nombre excessiu de delegats, atès que un any més tard, el 4 de gener del 1697, res de positiu no havia estat fet. Per la qual cosa, reunit el Clergat a la sacristia, nomenava Electes per a l'obra projectada els reverends Mn. Francesc Castelló y Mn. Crisòstom Salvador per tal que n'activassen l'execució.

No els va semblar a aquests nous delegats que hi hagués a la Ciutat, ni àdhuc al Regne de València, un orguener que respongués a la categoria de l'obra sommiada, i és per això que els calgué adreçar-se per lletres a diverses ciutats tot demanant un mestre capaç d'acomplir els seus desigs.

Finalment tingueren notícia que a la catedral de Tortosa s'anava bastint un orgue que resultava una vertadera obra mestra per mans d'un orguener originari de Flandes i establert a Barcelona. Es deia Andreu Vergero, i havia ja demostrat la seua mestria en una part del seu treball: "Havent concluit la cadireta, fonch noticiat per dit sr. Tesorero era cosa de gran desempeño y de relevant abilitat". (16).

Cercaren aleshores els Electes la influència del doctor Vicent Bas, ca-

nonge tresorer d'aquella catedral, i establert el contacte amb el mestre orguener, es formulà un presupost.

Tractant-se d'una persona desconeguda, que no tenia a la ciutat ni al Regne valedors que poguessen respondre de la seua persona i solvència, es dugué a discusió si hom li anava a demanar garanties abans de mamprendre l'obra. La major part dels presents opinaren que no calia, atesa l'actuació satisfactòria del mestre a Tortosa. Trenta-una papereta resultaren a favor seu, mentre que tres foren en blanc i només una en contra.

Així doncs, el 15 de març del 1699, el mateix notari En Josep Domingo protocolitzava el contracte entre "Andreas Bergero, natione Regni de Flandes, civis barchinonensis", i el Vicerrector i Electes del Clergat de St. Joan Baptista i St. Joan Evangelista (Doc. III).

Aquest nou instrument per a St. Joan del Mercat era realment de dimensions notables i tenia dos teclats (Orgue Major i Cadireta) de 47 notes aquell, y 42 aquest, ambdós "...de marfil embutits de évano, conforme están en la Iglèsia major de València". Així mateix tenia vuit contres o notes greus per a tocar amb els peus amb dos jocs propis "...un joch de contres de madera ubertes de a vint y quatre pams" y "...un altre joch de contras ubertes de madera, de a dotze pams de entonació pera que fassen més efecte les sobredites", amb la qual cosa realment els sons greus ressaltarien amb força i majestuositat.

La riquesa i varietat dels seus jocs, alguns d'ells doblats com el flautat Major i l'Octava entre altres, donaria a aquest instrument una plenitud i riquesa sonora molt notables.

Com veiem, el mestre Verguero, també estranger com J. Alamany i el llinatge del qual trobem amb diferents variants, havia residit també un temps a Catalunya, on havia treballat, a l'igual que Alamany, per a la Basílica de Santa Maria del Mar de Barcelona l'orgue de la qual construí el 1691 (17), passant a la nostra ciutat des de Tortosa com dèiem abans.

Mentre el sr. Bergero anava ennavegat en el seu treball, calgué procedir a la construcció d'una barana complementària de la instal·lació del nou orgue. S'encarregà aquesta obra al mestre ferrer Manuel Ribes, el qual signava el febrer de l'any següent aquest rebut:

> "Memoria de lo que pesan los balaustres de las dos barandas de los órganos de la iglesia de San Juan del Mercado.
> Pesan los primeros balaustres del un órgano, seis arrobas y doce libras, que a tres sueldos la libra, valen 34 sueldos 4 dineros.
> Pesan los segundos del otro órgano seis arrobas y veinte seis libras, que a tres sueldos la libra valen 36 libras 2 sueldos.
> El peso de las dos partidas suma 16 arrobas 2 libras. Que por cinco libras ocho sueldos cada arroba, vale todo 70 libras 4 sueldos.
> Més, de port y pesar lo ferro, 1. 5 sueldos 6 dineros.
> Mn. Esteve Joan de Rosses: vm. pagarà les sobredites setanta liures

nou sous y sis diners.
Fet en 25 de febrer 1700.
E rebut la sobredita cantidat en 25 de febrer 1700. Manuel Ribes, mañà". (18).

Anà acomplint el reverend Clergat de la parròquia de St. Joan Baptista y St. Joan Evangelista el seu compromís de pagar en diferents terminis l'obra que anava realitzant el "mestre fabricador de orguens".

El 8 de febrer del 1702, Vergero certifica haver rebut el primer pagament de 900 lliures, de les quals 737 lliures 3 sous 7 diners de mans dels preveres clavaris Mn. Joan Bautista Paravana i Mn. Josep Ma. Cosme, i les 162 lliures 16 sous 5 diners en el valor de l'estany que li entregaren per a aquesta obra.

El 22 de juliol de l'any següent, 1703, les mateixes quantitats en metàllic i en espècie lliurades pels clavaris Mn. Vicent Mascó i Dr. Vicent Costey. En ambdós lliuraments signa com a testimoni l'organista de l'església, Mn. Jeroni Boix.

La resta del presupost, 600 lliures, la rebria el mestre orguener dels clavaris Mn. Francesc Montañana i Mn. Cosme el 21 de maig del 1706 (19).

Però abans de donar-se per liquidat el compromís contret pel mestre Vergero i abans de rebre el seu darrer termini de cobrament, havia hagut de sotmetre l'instrument a la revisió que es programava en el contracte. Sembla, a més a més, que ja posat en servici almenys en alguns dels seus registres, es presentaren certes objeccions per deficiències en el material i en la construcció. Vingué, doncs, la inspecció ja acceptada d'antuvi per l'orguener. Aquesta fou doble: una, de les fustes, verificada per mestres fusters, i una altra tècnica, realitzada per organistes.

Sembla que la dels materials va ser també doble, perquè en un document al qual manquen la data, la conclusió i el nom del notari que el redactà, hi ha el dictamen de dos mestres fusters que aprofiten l'ocasió per a lluir els seus coneixements sobre les propietats i resultats de la fusta en ser unida amb la cola. Potser es tracte d'una revisió parcial, quan l'orgue estava encara a mig fer. Podria ser també aquesta la comissió enviada pel Clergat de la Parròquia (Doc. IV). (20).

Aquest veredicte devia ser equilibrat amb el que emetrien els dos perits designats pel mestre Vergero i que tindria lloc el 17 de febrer del 1705. (Doc. V).

Redactada a la sacristia parroquial l'acta que ressenyem al document, la signen com a testimonis Fèlix López, corder, i Mn. Josep Nieto, notari apostòlic (21).

Una setmana més tard tingué lloc la "visura" o revisió tècnica de l'instrument encarregada pel Clergat d'aquesta parroquial al seu organista titular mossèn Josep Esteve (22), a l'organista de la Seu de València, mossèn Cabanilles, i a l'orguener Berthomeu Artigues (23).

Els inspectors es mostraren molt primmirats i severs, i una volta acabat el recorregut, s'assegueren a dictar l'informe corresponent que ens ha arribat en dues versions, potser l'esborrany i el document definitiu –cap de les dues un model de literatura, per cert, en les quals apareixen passatges tatxats que ací reproduïm entre claudàtors– per entregar-lo als representants del Clergat (Doc. VI).

Al dia següent d'haver presentat aquest informe, els comissionats rebien del Clergat de St. Joan del Mercat per mans del Vicerrector Mn. Maties Cosme, els honoraris pel treball que havien realitzat. "por el alquilado de la visura de los órganos", com diuen els rebuts que es donaren. Mn. Cabanilles i Mn. Esteve cobraren cadascun d'ells dues dobles d'or equivalents a set lliures, catorze sous moneda de València, i el mestre B. Artigues, quinze lliures, vuit sous (24).

Les objeccions presentades pels inspectors degueren ser tingudes molt en consideració pels individus del Clergat, i a l'ensems acceptades pel mestre Vergero. Es presumible, per bé que no ens conste així, que després d'escoltar i llegir els diversos informes, aniria l'orguener retocant el seu instrument fins que a la fi, passat any i mig, el 21 de juliol del 1706, conclós el seu treball i satisfets els seus clients, rebia d'ells el darrer pagament.

No tenim ja més notícies documentals sobre els orgues de St. Joan del Mercat. Suposem que aquest gran instrument construït per Bergero es mantindria en millor o pitjor estat –i ens empeny també a creure-ho la fotografia que publica Gil i Gay en el seu estudi abans citat–, fins que el 1936 fou destruït.

Després d'aquest any fatídic la parròquia no ha pogut adquirir un nou orgue que continuàs la seua gloriosa tradició.

J. NICOLAU BAUZÀ

DOCUMENTA

ÍNDEX DE DOCUMENTS

I: Contracte per a la construcció d'un orgue destinat a la parròquia de Sant Joan del Mercat de València, entre els seus representants i l'orguener Pere Pons.

II: Contracte per a la construcció d'un orgue destinat a la parròquia de Sant Joan del Mercat de València, entre els seus representants i l'orguener Joan Alamany.

III: Contracte per a la construcció d'un orgue destinat a la parròquia de Sant Joan del Mercat de València, entre els seus representants i l'orguener Andreu Berguero.

IV i V "Visuracions" realitzades per fusters experimentats, sobre la calitat de les fustes emprades per l'orguener Andreu Berguero, en la construcció de l'orgue de la parròquia de Sant Joan del Mercat de València.

VI: "Visuració" realitzada pels organistes Joan Bta. Cabanilles, Josep Esteve i l'orguener Bertomeu Artigues, de l'orgue construït per a la parròquia de Sant Joan del Mercat per l'orguener Andreu Berguero.

VII: Una instancia per obtenir la plaça d'organista suplent de la Seu de València. (1.561)

I

1470, enero, 25. VALENCIA.
A. P. V.: Prot. núm. 1.155.
Not.: Jayme Ferrando.

/Die Jovis XXV dicti mensis January dicti anni/
Honorables Petrus d'Exarch, miles habitator tenens locum etc., et comissionem ab honorabili Ludovico de Cabanyelles, milite operario anno presenti ecclesiae parrochialis beati Johannis de Mercato una cum Johanne Pasqual, mercatore infrascripto, et Johannis Pasqual, mercator operarius dicte ecclesiae, ex una et Petrus Pons, magister organorum, ex altera partibus: gratis et convocato notario ac testibus infrascriptis concordarunt, fecerunt, ordinarunt, concesserunt, firmaruntque et per dictum notarium legi et publicati mandarunt quedam capitula super organis in dicta ecclesiae fiendis quorum quidem capitulorum tenor sequitur prout ecce:

Capitols fets, e concordats entre los honorables mossen Petrus D'Exarch, loctinent del honorable mossen Luis de Cabanyelles, cavaller obrer de la Ecclesia de Sent Johan del Mercat, e en Johan Pasqual, mercader obrer de la dita ecclesia en temps ab lo dit mossen Luis Cabanyelles, de una part e mestre Pere Pons, mestre de orguens, de la part altra sobre los orguens fahedors en la dita ecclesia per lo dit mestre Pere Pons, e son los seguents:

Primo, es concordat, firmat, e pactat entre les dites parts que lo dit mestre Pere fasa en la dita ecclesia de Sent Johan uns orguens bo ben obrats, e besonants, e tals, e tant grans, e de la grandaria, forma e manera que son los orguens que ha fet en la ecclesia de Sta. Catherina, e ab consemblant bastiment de aquells, los quals orguens ab lo dit bastiment lo dit mestre Pere haia a metre e possar en aquell lloch que lo dits obrers volran, los quals orguens acabats ab tot los areus e coses necessaries lo dit mestre Pere promet donar acabat d'ací a la festa de Sent Johan que fa la tercera festa de nadal primer vinent.

Ittem: mes es concordat entre les dites parts que en los dits orguens hi haura tantes canons com hi han en los dits orguens de Sta. Catherina, e dos canons grans mes, ço es octava de cefaut, e de sol re, e que lo principal cano tinga de altaria setze palms de alt.

Ittem: es concordat entre les dites parts que al dit mestre Pere le sie donat e paguat per lo preu dels dits orguens quatre milia solidos de contants dels quals de continent ne reba Cinquanta llibres, e en paga pro rrata de la restant quantitat lo dit mestre Pere sia tengut pendre tanta fusta de roure quanta los dits obrers li daran e lo dit mestre Pere haura mester per obs del dit orgue al preu que valra, e no pus, e d'ací altres mesos altres cinquanta llibres e si lo dit bastiment es fer ans que les dites cinquanta llibres li sien paguades e altres cinquanta llibres de allí a altres tres messos, e si ans es messa, e acabada la canonada davamera, que li sien donades, e de allí a al-

tres tres messos les restant cinquanta llibres, e si ans haura mes totes les canons que li sien donades en axi que en para e pro rrata de les dites quantitats reba la dita fusta de roure, e si als dits terminis no haura fet les dites coses que no puixa haver les dites quantitats fins les dites coses lo dit mestre Pere haia fetes.

Ittem: mes es concordat entre les dites parts que si al dit termini lo dit mestre Pere haura acabat ab tot effecte los dits orguens que ultra los dits quatre milia solidos li sien donats los orguens vells que son en la dita ecclesia e si al dit termini nols haura acabat los dits orguens ab tot effecte que en tal cars los dits obrers se puixen aturar los dits orguens vells, e que paguen al dit mestre Pere trenta llibres ultra los dits quatre milia solidos.

Quibus si quidem, etc.

Actum Valentiae.

Testes honorables Andreas Sart legum doctor, et dictum Miquael Garriga presbiter benifficiatus in ecclesiae beati Johannis Valentiae detentis.

II

"En nom de nostre Senyor Deu e de la gloriosa Verge Maria e dels beneyts Johans.

Capítols tots entre los magnífics obrés de sent Johan del mercat de la Ciutat de València de una part, e mestre Johan Spins del Voguer, mestre de orguens de Alemanya, de part altra, sobre los orguens fahedors en la dita ecclesia per lo dit mestre.

Primerament es concordat e convengut entre les dites parts que lo dit mestre Johan farà un orgue en la dita ecclesia en lo bastiment que huy hi es compost e ordenat lorgue, ço es, que los canons principals que huy hi son en lo orgue restaran en son loch hi essér matex, e aquell servirà de aquelles species e mistures que sien necessàries per donar aquell dit orgue la finor e sperit que pertany.

Item es concordat més que lo dit mestre Johan fará en lo dit orgue flahutes, ço es que tots los canons principals sonaran sens mistura alguna, e aprés, que dites flahutes sonarán ab mistura de octava com flahutes misturades, en manera que del orgue major sonarà en tres maneres, ço es tot lo orgue ab tot lo forniment, flahutes per si, et flahutes misturades, donantlos aquella finor que pertany.

Item farà lo dit mestre Johan a lo orgue major un salmer nou de bona fusta, molt be acabat de obrar, segons se pertany a coneguda de mestres.

Item farà en lo orgue dels presents que sonarà per si matex ab salmer nou ab tot son forniment, segons es mester.

Item farà en lo dit orgue dels presents que sonen los principals per sí mateix com a flahutes, e aprés dits principals ab octaves com a flahutes misturades, en manera que sonarà en tres maneres, posant la mistura del orguenet chiquet, ço es que axí com huy sona huyt canons que permet li sia afigida aquella mistura segons lo dit orgue requir a coneguda de mestres, y ell conexerà que sia mester.

Item farà en lo orgue major que ab los peus sonen deu o dotze punts.

Item farà tres manches grans segons serán necessàries al dit orgue, e aquells acabarà com sia mester.

Item farà en dit orgue una trona, e aquella acabarà segons los rambladors, ço es de fusta de roure, fent just aquella les vases dels dits rambladors damunt e davall; emperò los obrés han a donar lo roure e aximatex la fusta de les manches.

Item lo dit mestre Johan es tengut de fer obra de talla sobre los dits canons e torres que ara son, segons que pertany e es mester.

Item que lo dit mestre Johan sia tengut donar perfectió als dits orguens axi de afinar com de totes les altres coses; aquell sia tengut de cloure tot lo dit orgue per les spalles de tal manera que en qualsevulla de les torres dels castells sia feta una porta per la qual, acorrent hi alguna necessitat, sens desclavar se puixa molt be adobar e regonèxer en lo que mester sia.

Item es tengut lo dit mestre Johan donar acabament e perfectió a tots los orguens; donar aquella finor e esperit que es pertany, e acabat aquells, han a esser jutjats per aquelles persones quels obrés de dita ecclesia volrán e plaurà; e si aquells no apparia esser de aquella finor e perfectió que en los dits capitols es mencionada, que tinguen degún defalliment, en tal cas, lo dit mestre Johan sia tengut e obligat adobar aquells fins sien en sa perfectió justa los dits capitols.

Item es tengut lo dit mestre Johan fer adobar e acabar ab tota perfectió los dits orguens per tot giner primer vinent, e que en lentre tant e fins los dits orguens ab dit efecte sien acabats, lo dit mestre Johan no farà altra fahena ni altres orguens.

Item es concordat que, si perventura los dits orguens se desacordaran en alguna cosa, e lo qui sona aquells no sabrà adobar, que lo dit mestre Johan sia tengut mentres sia en la senyoria del Rey nostre senyor, venir adobar aquells ab tota perfectió tota hora que li sia notificat e sia request; emperò que dits obrés sien tenguts de donar a aquell per lo treball (que) sostendrà darli la despesa del menjar mentres adobarà los dits orguens e starà en la present ciutat.

E fet e acabat e mes en punt dit orgue a coneguda de mestres e jutjat com se pertany, son de acort donar al dit mestre Johan cent e vint liures en esta manera: de continent, quaranta liures, e com lorgue se finarà, trenta liures; la resta, que son cinquanta liures, quant sia acabat de tot".

III

1699, marzo 15. VALENCIA

A. R. V.:Prot. 775.
Not.: José Domingo.

/Dictis die et anno/
Nos,Reverendi Chrisostomus Salvador, presbiter, Vicerrector actualis ecclesie parrochialis Sancti Johannis Fori presentis civitatis, Josephus Domenech,

Franciscus Castello, doctor Severinus Casses, Baptista Paravaña, doctor Josephus Soria, doctor Stephanus Balendes et Vincentius Perez, presbiteri, omnes electi dicti Reverendi cleri ut constat de dicta nominatione, tam instrumento per subscriptum notarium decimo septimo die mensis decembris anni millessimi sexcentessimi nonagessimi quinti recepto, quam nominatione et deliberatione facta per dictum Reverendum Clerum quarto die mensis Januarii anni millessimi Sexcentessimi nonagessimi Septimi, registrataque in manu deliberationum dicti Reverendi Cleri subdicto chalendario habentes plenum posse ad infrascripta facienda, convocati et congregati in arquio dicte ecclesie, dicto nomine, pro debita executione cuiusdam deliberationis facte per dictum Reverendum Clerum sub die decimo quarto labentium mensis et anni cuius tenor sequitur:

Die decimo quarto mensis martii anno millessimo sexcentessimo nonagessimo nono. Ajustat lo Reverent Clero etc. Lo Reverent Vicerrector proposa, com en seguida de la determinacio feta per lo Reverent Clero se oferi a fer los orguens de la present yglesia y nomenar per a diligenciar tot quant sia consernent a dita obra en elets als Reverents Doctor Joseph Soria, Vicerrector actual y en avant en nom de Benefficiat al Reverent Vicerrector que per temps sera; mossen Juseph Domenech, Doctor Severino Cases, mossen Batiste Paravaña, Doctor Esteve Balendes, Mossen Vicent Perez, y en apres ab determinacio del Reverent Clero de quatre de Janer mil siscents noranta y set. Aixi mateix foren nomenats en elets per a dita fabrica als Reverents Mossen Francisco Castells y Mossen Crisostomo Salvador, preveres, donant a tots los sobredits tot lo poder, etc.

Y com havent los dits elets fet diferents diligencies per a trobar mestre competent factor de orguens y haver escrit a diferents ciutats per no trobarse en esta (al pareixer) mestre de caval desempeño per a la acertada obra que lo Reverent Clero desicha lograr, com es del punt de son empeño, ultimament haventse valgut de la autoritat y medi del Doctor Vicent Bas, tesorero y canonge de la Chatedral de Tortossa per a que per la relacio del dit tinguessen dits reverents elets la cabal noticia de la abilitat de ANDREU BERGERO, de nacio flamench, el qual al present esta fabricant lo orgue major de dita Chatedral de Tortossa, y havent concluit la Cadereta, fonch noticiat per dit señor tesorero era cossa de gran desempeño y de relevant abilitat, en vista de lo qual en virtut del poder sobredit determinaren supplicar al dit Señor Tesorero que estimarien meixer per sa autoritat el que dit Andreu Bergero, mestre de orguens, vingues a esta Ciutat per a que ab mes facilitat y diligencia poguessen efectuar y concertar dita obra de orgue y cadereta, com en effecte es concertaren en la forma expresada en los Capitols que se han fet, aixi per a la fabrica de dit orgue y Cadereta, com per a el preu y obligacions en que lo dit quedas, los quals estan fermats de una part a altra per los Reverents Vicerrector, elets y lo dit mestre. Y haventse votat per lo Reverent Clero sobre si se admetria a fer dita fabrica per lo dit sens donar fiances (coforme costum) per ser estranger e no tenir persona en esta Ciutat y Regne que pogues obligarse a este empeño trenta y hu vot determinaren que se li donas sens fiances, un vot que no, y tres vots no votaren. Y per a el compli-

ment de dit contracte dona el poder lo Reverent Clero als sobredits elets per a que estos puguen ferne rebre acte per a la validitat y major seguretat que es puga obtenir. Ita est. Mossen Jacinto Eudesm prevere, archiver de Sent Joan del Mercat.

Vice et nomine dicti Reverendi Cleri Sancti Joannis Fori, presentis Civitatis Valentie, ex una, et Andreus Bergero, Magister Organorum, natione Regni de Flandes, Civitatis Barchinone habitator, ex altera partibus, super fabricatione Organi et Cadireta inferius exprimendorum, scienter etc. tenore presentis etc. devenimus una pars nostrum alteri et altera alteri ad invicem et vicissim ad Capitulationem et declarationem tenoris sequentis:

CAPITOLS del Orgue y Cadereta que a de fer y fabricar Andreu Bergero, Mestre de Orguens, de nacio flamench, lo qual viu en lo Principat de Cataluña, en la ciutat de Barcelona, per a la Yglesia Parroquial de Sent Juan del Mercat de la present ciutat de Valencia.

1. Primerament es estat pactat , avengut y concordat per y entre les dites parts que lo dit Andreu Bergero tinga obligació de fer un flautat de metall, gravat y antorchat pera la cara del orgue, de dotze pams de entonació de la boca amunt, que consta de cuaranta y set caños.

2. Item... que lo dit Andreu Bergero tinga obligació de fer altre flautat de metall unisonus de sobredit, que consta de cuaranta set caños.

3. Item... que lo dit A. B. haja de fer una octava de dit flautat de metall, que consta de cuaranta set caños.

4. Item... haja de fer altra octava de unisonus de la sobredita, per que tinga més rigor del orgue, que consta de cuaranta set caños.

5. Item... tinga que fer altre registre de dotsena y quincena clara, que consta de noranta y cuatre caños.

6. Item... altre registre de a cuatre caños per tecla compost de la quincena, dezisesena, dezinovena y vint-y-docena, que diu en la entonació ut, mi, sol, fa, y consta de cent huytanta huyt caños.

7. Item... altre registre de a tres caños per tecla compost de la quincena, decinovena y vint-y-docena en la entonació ut, sol, fa y este es posa pera que done més força al sobredit registre, y consta de cent cuaranta y un caño.

8. Item... altre registre de a cuatre caños per tecla compost de la vint-y-dosena, vint-y-quatrena, vint-y-setena y vint-y-novena, ab ses reiteracions, y diu en la entonació ut, mi, sol, fa; consta de cent huytanta y huyt caños.

9. Item...haja de fer una simbala de a cuatre caños per tecla ab sa tercerilla e imperfecta per a fer més brillant el ple de ses reiteracions on convenga, y consta de cent huytanta y huyt caños.

Nota que los sobredits registres pertanyen al ple, en la advertència que an de ser tots sancers, uberts los caños y de metall.

Mixtures i diferències de dit orgue.

1. Primerament... tinga obligació de fer un flautat tapat de dotze pams de

entonació, la octava baixa: y éste serveix per acompañar en músich, y també los nasartes, que es diu Violon, que per fer tan lindo efecte es posa, y consta de cuaranta y set caños.

2. Item...un registre de Nasarte en dotsena de flautat; es flauta bastarda y consta de cuaranta y set caños.

3. Item... altre registre de Nasarte en quincena; també flauta bastarda, y consta de cuaranta y set caños.

4. Item...altre registre nasarte en desisetena, també flauta bastarda, y consta de cuaranta y set caños.

5. Item... ub registre de Claron de a tres caños per tecla del mateix diapason, composició y entonació dels nasartes; es flauta clara y fa un segón ple molt armoniós juntament ab lo nasarte, y consta de cent cuaranta y un canó.

6. Item... un registre de trompeta real de a dos mans, unisonus del flautat de a dotze pams, ab tots sos aderents necessaris pera la major perfecció; y consta de cuaranta y set trompetes.

7. Item... haja de fer altre registre de clarins octava alta de les trompetes reals y corren tot lo teclat consta de quaranta y set clarins.

8. Item...mig registre alt de clarí unisonus de les trompetes, y a de estar a la cara del orgue en la testera del Secret: consta de 24 clarins.

9. Item... altre registre de corneta magna de mà dreta, de a set caños per tecla; el primer canta unisonus del flautat de a dotze pams. El segón en octava, el tercer en dotzena, el quart en quincena, el quint en desisetena, el sisé en decinovena, y el seté en vint-i-dosena; y diu en la entonació ut, fa, sol, fa, mi, sol, fa; y consta de cent sixanta huyt caños.

10. Item... un registre de corneta magna de mà alta, de cinch caños per tecla, que serveix de eco, contraeco y suspensió al sobredit registre, posat en la caixa y secret apart en la forma que està en altres parts. Consta de cent vint caños.

11. Item...un joch de contres de madera ubertes de a vint y cuatre pams; consta de huyt contres.

12. Item... un altre joch de contres ubertes de madera, de a dotze pams de entonació pera que fassen més efecte les sobredites, y consta de huyt contres.

Ab advertència que tots los sobredits registres de les mixtures y diferències an de ser partits menys el flautat tapat y los registres expresats.

Ple pera la cadereta del dit orgue

1. Primerament... fer un flautat tapat unisonus del de a dotze pams la octava baixa de madera, y los demés de metall, y consta de quaranta y dos caños.

2. Item... altre registre en octava del dit flautat, y consta de cuaranta y dos caños.

3. Item... altre registre en quincena del dit flautat, y consta de cuaranta y dos caños.

4. Item... altre registre de a dos caños per tecla compost de la decinovena

y vint-y-dosena; consta de huytanta cuatre caños.

5. Item... altre registre de ple de tres caños per tecla; y consta de cent vint y sis caños.

6. Item... una simbala de tres calos per tecla ab sa imperfectilla; consta de cent y vint y sis caños.

Mistures y diferències de la dita cadereta

1. Primerament... un flautat de madera nomenat tapadillo de a sis pams de entonació, y consta de cuaranta y dos flautes.

2. Item... mig registre de ma alta de Corneta Inglesa de a tres caños per tecla, y diu la entonació sol, fa, la; y consta de sixanta tres caños.

3. Item... un registre de Orlos, registre de Lengua molt suau per tenir similitut a la citara o clavicordi; es registre de les dos mans, y corre tot el teclat, y consta de cuaranta y dos Orlos.

4. Item... un registre de pardalets en vint-y-dosena; consta de cuaranta y dos caños.

5. Item... un registre de nasardo en dezisetena; que este ab lo dels pardalets y el flautat major fan una mixtura molt armoniosa y suave. Consta de cuaranta y dos caños.

La obra contenguda en los sobradits capitols se obliga a executar y fabricar Andreu Bergero en la forma siguent:

1. Primerament... se obliga a fer y executar los secrets del dit orgue y cadereta.

2. Item... totes les manges que sien necessàries pera la perfectió de dit orgue.

3. Item... fer dos teclats de marfil embutits de évano, conforme están en la Iglèsia major de València.

4. Item... fer totes les canals necessàries pera conduhir lo ayre aixi al orgue major com a la Cadereta.

5. Item... fer y posar totes les varilles, molinillos y registres necessaris així pera el orgue com pera la Cadereta.

6. Item... que la fusta de que se ha de fabricar tot lo pertanyent a dita obra, així de flautats, secrets, canals, manches y tot lo demés a de esser de fusta vella de melis y que no tinga nuch ni rimes ni albenca.

7. Item... a de posar tots y qualsevols géneros de pertrets per son conte, així de estany, plom, ferro, fusta y demés que sien necessaris pera dita fabrica de orgue y cadereta; y si fossen necessaris altres pertrets que per olvit no se expresen en los presents Capítols, tinga obligació com es dit posarlos per son conte.

8. Item... executar tots los flautats y contres de fusta.

9. Item... no demanar millora alguna de tota la sobredita obra; y si per cas es reconegués que es devia llevar, añadir o mudar algún registre o qualsevol cosa tocant a dita obra, que el dit Andreu Bergero no puga fero sens participaro als reverents Vicerrector y Elets pera que éstos prenguen resolució

del Reverent Clero.

10. Item... a prendre tot lo metall nou y vell que lo reverent Clero tenia prevengut al mateix preu que li costà al dit Reverent Clero.

11. Item... desde el dia que es rebrà lo acte dels referents Capítols, dins tres anys, tenga obligació de donar dit Orgue y Cadereta acabats, afinats y visurats, fentse la visura a instància del dit Reverent Clero, nomenant aquelles persones que li sien ben vistes; advertint que si fos cas de que el dit Mestre no pogués acabar dita obra en lo temps damunt dit, si necessitàs de alguns mesos més de temps, reste a la disposició y voluntat el concediro.

12. Item... se obliga y promet dit Andreu Bergero a fer y executar la sobredita obra contenguda en los sobredits capítols per preu de dues mil setsentes lliures moneda real de Valencia, pagadores en tres y iguals pagues; ço es noucentes liures al principi de dita obra, rebaixades de éstes la mitat de la cantidat que importarà el metall que comprarà del Reverent Clero. La segona, acabada la Cadereta y la cara del orgue, rebaixant en esta paga la altra mitat del preu que haurà importat lo sobredit metall. Y la tercera paga, acabada, afinada, visurada y entregada dita obra.

Y així mateix obliga el dit Reverent Clero donarli al dit Mestre Andreu Bergero casa franca y competent durant legitimament el treballar dita obra.

13. Item et ultimo... es estat pactat ut supra que les presents capítols y cascú de aquells sien executoris ab submissió de propi for, variació de juhy y altres cláusules, guarentigies executories y jurades en semblants actes possar acostumades segons lo estil del dit notari infrascrit

Quibus quidem capitulis lectis et publicatis...

Actum Valentie etc.

Testes: Josephus Puchol, studens, Valentie et Bartholomeus Yborra, agricola in oppido de Alfara respective habitatores.

IV

1699, marzo 15. VALENCIA
A. R. V.: Sec. Clero, L. 505, c. 1350.

Constituits Hipòlit Ravanals y Aleixos Andrés, fusters experts nomenats per D. Antoni Duran, Síndic, per visurar la calitat de la fusta del orgue que està en el orgue de Sant Joan del Mercat, davant notari, lletgits els Capítols de Concordia, feren relació que no es pot considerar el perill de desunirse y desventrarse los secrets, flautats, canals y damés conduts de dit y qualsevol orgue, perque la fusta sia vella de melis, servida en altres fàbriques, perque ésta unix també la aygua cuyta y cola, y encara millor que la fusta vella que no ha servit en altres fàbriques per seca que sia y de molts anys y en bona lluna tayada, perque la unió en la fusta mediant la aygua cuyta no consisteix en que la fusta sia vella o nova, servida o no servida en altres fàbriques, sinó en tenir razina y ser razionosa, pues la blandura de la zarina obra per temps la desunió, y axí no sent razinosa, si es vella de melis, ama la unió, y la cola

tant o más que la vella seca tallada de molts de anys, perque tot lo que es podia perdre ho té consumit.

Per esta causa sempre es colicita que la fusta sia vella de melis.

Entenen els relants que els flautats necessiten ferse de fusta que sia correchosa, pero no tant com ho es e vella de melis perque porta el perill de obrirse al posar el tapadillo per entrar tan apretat, però en la restant obra dels orguens es colicita fusta vella de melis.

V

1699, marzo 15. VALENCIA

A. R. V.: Sec. Clero, L. 505, c. 1350.

En presencia de mí, Jordi Vicent Sánchez, notari de la Ciutat y Regne de Valencia, y dels testimonis, foren personalment constituïts Esteve Sanz y Thomás Vergara, mestres del Ofici de fusters, habitadors de Valencia, experts que son estats nomenats per part de Andreu Vergero, mestre y fabricador de orguens, veí de la susdita ciutat, per efecte de visurar la calitat de la fusta que es troba en los flautats, secrets, canals, manches y demás conduts del orgue quelo dit Andreu Vergero ha fet per conte del Clero de Sant Juan del Mercat, baix jurament, segons lo capítol sis de la Concordia entre Vergero y el Reverent Vicerrector u demés elets del Clero, davant Joseph Domingo, notari, el quinse de març de mil siscents noranta nou.

Troben que la madera que huy està posada en los obratges del desusdit orgue es de bona calitat y de tota satisfacció y tallada en bona lluna per ser una madera molt suau y llisa sens mala calidat.

No han pogut coneixer ni troben en ella ells relants vellaqueria alguna, com es torcerse alguna pessa, esventrarse una junta o faltar algun nuch, que es ahon està lo major perill, y encara que en lo dit Capítol sis es diga que havia de esser de madera vella la dels dits obratjes, com en ell no se expresa que la dita madera fos servida en altres obres, entenen ells relants que li dit Andreu Vergero ha complit al posarhi madera que huy es troba en dits obratjes, puix està tallada de alguns anys, seca y afiançada, y encara que en lo dit Capítol sis es troba que no hi hatja de haver albenchs, los que han trobat en aquells son cosa tan leve que son tallats en bona lluna, y ha albench que es més fort que el melis, y senten els dits relants que el dia que ha pus de tres anys que no se ha corcat lo albench que es troba es perque aquell se ha tallat en bona lluna, puix segons la molta experiència la madera que es troba en tots los obratjes del dit orgue tindrà la permanencia que tenen en fusta de semblant calitat, si lo dit albench se hagués tallat en mala lluna, ya se haguera corcat.

Tot lo cual dixeren per la molt experiència que tenen en la fusta per ser mestre fuster lo dit Vergara de cosa de trenta anys a esta part, y lo dit Sanz de cosa de due anys a esta part.

VI

1699, marzo 15. VALENCIA.
A. R. V.: Sec. Clero, L. 505, c. 1350.

P(rimerame)nt el primer fefaut negro del flautado de la cara, que forme el punto entero.
Item. el primer Be faymi bemolado, que forme
Item. el sostenido de cesolfaut agudo, lo mesmo.
pr Registre flautado Item. el Bemolado de Elami que tenga mas voz.
Item. Resolrreut que tenga mas voz.
2. Item. el primer Gesolrreud sostenido que tenga mas cuerpo.
Item el cesolfaud sostenido agudo que tenga mas cuerpo.
3 registro ----------
Item. el Befaymi grave del tapadillo
Item. el Elami grave que se reconosca

Item. Los tiples del nasarte en dosena que se reconosca todos
Item. La quinsena en nasardo que se iguale todo
Item. La desitena una passada en los tiples.
Item. que las Trompetas y los Baxos sean mas plausibles.
Item. el registro de Clarín que tenga mas actividad.

Relació de la Cadireta
Item. Los dos negros del Tapadillo y el desolre se les a de dar mas voz
Item. el registro de Pajarillos que formen
Item. al Registro de orlos que todos los baxos sean iguales que no ronquen.
Item. que los Contras la de fefaut a de responder como a la mi re y de befaymi
Mas que se an de aser unas arcaduras de vidrio par(a)que no rozen las cuerdas de las fuelles.
Mas que se han de poner cuerdas de cañamo a dichos fuelles de la gordaria que las que oi ai de esparto.

Memoria de las advertensias en la Visura del Organo de la Iglesia Parroquial de San Juan del Mercado hecha por el Rdo. M. Joan Cabanilles, Bartholomé Artigues y M. Joseph Esteve Organista de la dita Parroquial, en el dia 20, 21 y 23 de Enero de 1705.

Organo. pmo que el primero fefaut negro del flautado de la Cara forme el punto entero.
Cara. Item que el primer Befabmi bemolado que forme.
Item. que el sustenido de Cesolfaut agudo lo mismo.
Item. que el Bemolado de Elami que tenga mas voz.

---

2 registro. Que el primer Cesolfaut responda com mas brevedad.

Item. que el primer Gesolreut que tenga mas cuerpo.

Item. que el primer Cesolfaut sustenido agudo tenga mas cuerpo.

Tapado. Item. el Befabmi grave que le reconosca y el Elami. Como también que se le quite un poco aquel efecto que hazen algunos caños de mano baxa en esse mismo registro respondiendo con mas limpieza.

Nasardo en 12a. Que reconosca todos los tiples.

Nasardo en 15a. Que se iguale todo

Nasardo en 17a. que de un repaso en los tiples.

Trompetas reales. Que tengan un poco mas actividad.

Cadireta

Tapadillo. Que los dos negros ultimos del tapadillo tengan mas voz.

Item que Delasolre de dicho tapadillo sobreagudo le reconosca ygualandole como los demas.

Item. que los pajarillos formen con igualdad.

Orlos. Item. que todos los baxos de los Orlos formen con igualdad quedando todo lo sobredicho registro ig.

Item. que la contra Fefaut a de formar y responder como las demás.

P(rimeram)ente. Que los teclados del órgano y Cadireta estan com muchisima distancia el uno del otro, y dize el Capítulo que han de ser como los de la seo y Colegio del Sr. Patriarca, [deven estar mas unidos segun el estilo fundado con razon que estan los teclados de todos los organos de esta ciudad, y por cuya distancia ocasiona al tañedor a sacar los brazos de su centro natural obligandole a hazer muchos movimientos de su cuerpo que no deve hazer, y que las palicas de las teclas deven acompañar a las uñas labio en labio porque de no ser assi al tiempo de tañer se da el tañedor con aquellas esquinas en los dedos quitandole libertad, y el gusto que puede tener, por lo que queda adolorido]

Item. Que los registros del Organo Mayor deven salir de mejor modo del que salen a la parte de afuera. Los del lleno que no son partidos, an de estar repartidos con igualdad a cada parte buscando el flautado de la cara al flautado de la mayor de adentro, y la una octava a la otra octava; y assi mesmo los que se siguen. Para que los que son partidos salgan a nivel por ambas manos, y los del clarín y corneta an de estar separados de los sobredichos, porque sino todo es confusion al tiempo de registrar.

Por ser este uno de los organos mas numeroso que ay executado en esta Ciudad, para su mayor grandeza y diversidad se han partido unos y otros no como se hallaran expresados en los Capítulos, baxando mas baxo los tirantes quedando solo intervalo de dos registros de los del Organo mayor a los de la Cadireta.

Item. que el pisante del Eco a de estar de mejor modo, para que sea mas bien visto y no impida el tránsito de la tribuna.

Item. En el Capítulo que se obliga a poner y fabricar las contras flautados,

secretos, fuelles y todo lo que conduzca a fabrica de madera, que avía de ser de madera vieja, se halla ser todo de madera nueva de Tortosa, según su relación hecha de expertos.
Item. Se han encontrado las fuelles no estar aforradas sino reveladas, quando deven estar aforradas para su mayor permanencia, según se acostumbra hazer.
Item. Se ha encontrado que los flautados de metal son débiles, por lo que no son de permanencia.

Feien relació: Mn. Joan Cabanilles prevere organiste de la Sta. Metropolitana Esglesia, Mn. Joseph Esteve, Clergue y Berthomeu Artigues organiste.

En presencia del mesmo factor Andres Vergero .

Tocante a Julio y a Campos

Primo que al cabo de los caños del castillo principal se ha de poner una tarja o claraboya que tape el vazio y que ensima del teclado se a de aser una claraboya [para adorno] de talla que diga a la demas obra.

VII

1561. VALENCIA.
A. P. V.: Prot. J. Alamany.

Ego, Vicentius de Leriga, presbiter organista, civitatis Valentie habitator: quia vos, Petrus Conill, presbiter, organista ecclesie Valentie, videns et intendens morem gerere precibus annuendo meis, vos obtulistis et promissistis vestrum prestare asensum in provissione quan Rum. Capitis et domini canonici dicte ecclesie facere volunt et intendunt faciendi, nominandi et assignandi me in coadiutorem vestrum in officio organiste seu pulsandi organa ipsius ecclesie, sub spe tamen promissionis et obligationis per me inferius faciende; idcirco, scienter etc., com hoc presenti publico instrumento in perpetuum valituro, promitto et fide bona convenio vobiscum, dicto domino Petro Conill, presente et acceptante, in eventum in quem dicta coadiutoria ad effectum perveniat et per dictos dominos canonicos facta fuerit, deserviam personaliter et non per alium in dicta ecclesia in pulsandis organis ipsius ecclesie omnibus diebus et horis in quibus juxta ordinationem et consuetudinem dicte ecclesie organa pulsari debent quotiescumque vos, dictus dominus Petrus Conill, a presenti Civitate absens au infirmitate aliqua detentus fueritis, et vobis in presenti civitati existente et salarium ordinarium sit vestrum et non meum una cum omnibus emolumentis ratione dictorum organorum quomodocumque et qualitercumque provenientibus, pertinentibus et spectantibus, omnibus diebus et horis quibus vos volueritis et elegeritis, sub pena quinque librarum monete Valentie pro qualibet vice qua contrafactum per me fuerit de bonis meis solvendarum, medietatem videlicet vobis et aliam medietatem fabrice prefate ecclesie applicandarum...

Insuper, promitto et iuro ad dominum Deum non litigare nec impetrare sub pena, ultra perjurii, aliarum quinque librarum dicte monete.

Cap. 1350

Relacio de la Pesura de el orgue de la Seu de Perrocigal de S. Sen de Mercat feta per Moser Joan ~~del~~ Cabanilles Bertilmeu Arbiques Mestre de Orguers y Moren Sorigol esteve organista feta en Lodra 23 de Janer 1505.

Ant el primer Jefaut negro del gran tado de la Cara que forme el punto entero

Item el primer Re sayni sotro lado que forme

Item el sostendo de sol faud agudo lo mesmo

Item el Remolado de la ~~mi~~ ~~mesmo~~ que tengo mas lo

Por reprimir el Item Resolteuent que tenga mas lo
p. Jefautado

2. el primer sol faud que responda con mas

Item el primero Resolteuend sotenido que tenga mas Cuerpo

Ytem el Resolgaud lo tenido agudo que tenga
mas Cuerpo

3 Registro

Memoria delas advertencias en la Bóveda
del Organo de la Iglesia Parroquial de San
Andrés del Mercado hecha por el M.ro D. Fran
cisco Canales, Bartholome Antiques y el M.ro Joseph
Coteve Maestro de la Obra Parroquial en el
dia 20. 21. y 23. de Enero 1705.

Ynpmo. Ytem que el primero Resgaud Negro del Costado
Cara. de la cara Norte el quarto entero.

Ytem. que el primer Resgado mi bemolado que so
ne.

Ytem. que el Costado de Resolgaud agudo lo desarm

Ytem. que el Bemolado de Clarin que tenga dos
dos.

2. Requiria. Que el primer Cerbhens responda con [illegible]
breuidad.

Item. que el primer Cerbhens que tenga [illegible]
cuerpo.

Item. que el ~~primer~~ Cerbhens entendido segudo
tenga [illegible] cuerpo

Aquest document i el de la pàgina anterior pertanyen a la "visuració" feta per Cabanilles de l'orgue de la parròquia de St. Joan del Mercat de València.

NOTES

(1) Monografia històrico-descriptiva de la Real Parroquia de los Santos Juanes de Valencia, per D. Manuel Gil i Gay, preve. Beneficiat d'aquesta, ex-Vicepresident de la Secció d'Arqueologia i Història del Rat-Penat. Obra premiada als Jocs Florals d'aquesta Societat. Tipografia de S. José de J. Canales. C. Hospital 28. 1909. Cfr. Marquès de Cruilles. Guia urbana, I, pàg. 115.

(2) Organeros medievales en Valencia, per J. Sanchis Sivera. Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos. Olózaga n. 1. Madrid 1925, pàg. 4.

(3) J. Sanchis Sivera, Op. cit., "La catedral de Valencia", cap. XIV, pàg. 226. València 1900. Aquest capítol ha estat publicat el juny del 1980 íntegrament i forma la monografia núm. VIII de la col·lecció "Orgues del País Valencià" publicada per l'Associació Cabanilles d'Amics de l'Orgue (ACAO). S'hi fa referència a aquest orguener a la pàg. 7.

(4) Anuario Musical, vol. I, pàg. 212.

(5) J. Sanchis Sivera. Organeros medievales en Valencia, pp. 4-5. Anuario Musical vol. XVII, p. 233.

(6) J. Soler Palet, La música a Santa Maria del Mar, a Revista Musical Catalana, XII, 1918, pàg. 38. Cfr. Anuario Musical vol I, pp. 212-213. Barna. 1946. Cfr. Anuario Musical vol. XVII, pp. 234-235. Barna. 1962.

(7) J. Sanchis Sivera. "Org. med." pàg. 5. La catedral de Valencia, cap. XIV. "Orgues del País Valencià", vol. VIII, pàg. 8.

(8) Arxiu General del Regne de València, Prot. Jaime Salvador, núm. 2005, fol. 615 v. Cfr. J. Sanchis Sivera "Org. med." p. 5, encara que ací l'autor cita el protocol notarial equivocadament tot atribuint-lo a Juan Sobrevero.

(9) A. R. V.: Prot. Jaime Salvador 2690.

(10) J. Sanchis Sivera. "Org. med." pàg. 7. Ens sorprèn que no cite aquesta aportació el P. Vicent Pérez-Jorge O. F. M. en la seua obra "La música en Onteniente", tom II, pàg. 11. 1979, en la qual ofereix com a dada més antiga sobre orgues i organistes d'Ontinyent l'any 1541, però no volem entrar en aquesta qüestió perquè s'aparta del nostre tema, i d'altra banda ja s'està preparant un estudi més rigorós sobre els orgues i organistes d'Ontinyent que serà publicat en aquesta revista "Cabanilles" més avant.

(11) Josep Ma. Doñate Sebastià a "Orgues del País Valencià", vol. VII, pp. 13-14 i 17-18. València, maig del 1980.

(12) Josep Ma. Doñate Sebastià al Butlletí de la Societat Castellonenca de Cultura, tom LVII, Gener-Març del 1981, pp. 143-144.

(13) A. R. V. - Reial Cancelleria, vol. 380, fol. 151 v.

(14) Gil i Gay, M. Op. cit. pàg. 15 i ss.

(15) A. R. V. - Prot. José Domingo, 767 (any 1695).

(16) Id. Id.

(17) Per a la documentació referent a això, vide Anuario Musical vol. VI, pp. 215-216. Barna. 1951, i vol. XVII, pàg 236 i ss. Barna. 1962.

(18) A. R. V. - Sec. Clergat, lligall 505, caixa 1350.
(19) Id.
(20) Id.
(21) Id.
(22) Orgues del País Valencià, vol. XVI, pp. 10 o 21. València, febrer del 1981, i encapçalament del document VI.
(23) Orgues del País Valencià, vol. XIX, pàg. 5. València, maig del 1981.
(24) A. R. V. - Sec. Clergat, llig. 505, c. 1350.

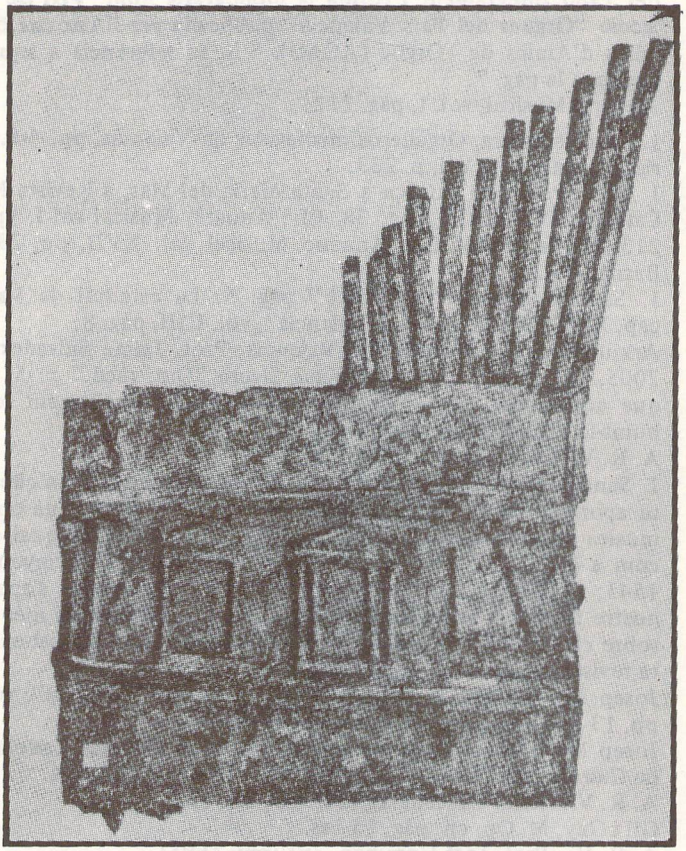

UNA INSTÀNCIA PER A PLAÇA D'ORGANISTA SUPLENT (1561)

BREU APORTACIÓ AL CONEIXEMENT DELS ORGANISTES CATEDRALICIS VALENCIANS DEL S. XVI

L'ofici i benefici d'organista d'una catedral devia exigir en altres temps moltes hores de dedicació, atès l'esplendor amb què es celebraven i el temps que consumien les cerimònies litúrgiques.

Els salms i lliçons de l'Ofici Diví, les processons freqüents per l'interior del temple o pel claustre catedralici, els sermons també freqüents i a sovint llarguíssims, tot això devia ocupar bona part de la jornada a canonges i beneficiats, molts dels quals, d'altra banda, no tindrien altres ocupacions que atendre.

És lògic, doncs, que l'organista, que devia actuar en la major part d'aquelles funcions sagrades, tingués un ajudant per suplir-lo en casos d'impossibilitat per absència o malaltia, i que aquest suplent fos designat per l'Il·lustríssim Capítol amb el beneplàcit del propi organista titular.

Que així era, en efecte, ho testifica una instància que trobem entre els protocols del Dr. Joan Alamany, notari apostòlic, instància que presentà Mn. Vicent de Leriza, prevere valencià –del qual teníem escasses notícies, d'altra banda quelcom posteriors a aquesta–, al titular de la Seu Metropolitana, Mn. Pere Conill, el dia 15 de desembre del 1561. Sembla que la plaça que aquell pretenia era molt cobdiciada, segons que es desprèn de les condicions que el candidat accepta a la bestreta. El candidat es compromet a substituir l'organista titular de l'església (traduïm de l'original llatí) "tocant els orgues d'aquesta tots els dies i hores en els quals segons l'ordenació i costum de la dita església han de tocar-se, sempre que vós, el senyor Pere Conill, fósseu absent de la present Ciutat o malalt d'alguna malaltia, i que essent vós a la present Ciutat, el salari ordinari serà vostre i no meu juntament amb tots i cadascun dels emoluments que procedesquen, pertanyen o tinguen relació de qualsevol mode i manera amb els dits orgues, tots els dies i hores que volguésseu i escollíssiu, sota pena de cinc lliures moneda de València per cada vegada que jo contravingués, a pagar dels meus béns, a saber la meitat a vós i l'altra meitat a la fàbrica de l'esmentada església..." (Doc. VII).

J. NICOLAU BAUZÀ

NOVES NOTÍCIES SOBRE L'ORGUE DE MORELLA

La segona setmana d'agost, En Ricardo Miravet, organista titular i Mestre de Capella de Saint Germain l'Auxerrois, París, va convocar els representants d'organismes culturals vinculats amb Morella a una reunió que tenia com a objecte muntar el FESTIVAL MUSICAL DE MORELLA, un projecte moltes vegades parlat però no mai concretat. I és que Morella constitueix un marc envejable musicalment centrat en l'orgue de Turull (1), eixe magnífic testimoni històric de l'orgueneria aragonesa del s. XVIII (1719). Havent contactat ja en Ricard amb els músics i amb el total recolzament de les institucions adients, es confeccionà el programa:

Dilluns, 15: MICHEL TROISOEUFS, trompeta
RICARDO MIRAVET, orgue.

Dimarts, 16: CONJUNT ALBALONGA
CRISTINA MIATELLO, soprà
FLAVIO COLUSSO, guitarra barroca
ANIBAL CETRANGOLO, viola de gamba.

Dimecres, 17: VICENT ROS, orgue

Dijous, 18: RICARDO MIRAVET, orgue

Hi col·laboren: l'Ajuntament de Morella, la Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana, la Diputació provincial de Castelló, la Comisió de l'orgue, "Amigos de Morella y su comarca" i Mancomunitat Turística.

Quatre concerts que foren una delícia per al nombrós públic assistent. Es pretén que això tinga una continuïtat. Es preveu que l'any vinent dure una setmana insertant conferències i cursets, passant-ho a celebrar l'última setmana de juliol, en un intent de repartir tant l'afluència turística com les activitats estiuenques.

Així mateix, es va fer palesa la necessitat de renovar la comissió de l'orgue, quedant en reunió del dia 17 de la següent manera:

President: Reverend Jesús Beltran, Rector de Morella.

Vocals: Ricardo Miravet, l'esmentat organista.
Vicent Ros, Catedràtic d'orgue i clavecí del Conservatori Superior de Música de València
Rossend Aymi, ex-organista de la Catedral de Tortosa i Professor del Conservatori Professional de Música de la mateixa localitat
Reverend Manuel Milian i Boix, Acadèmic C. de la Història

Ximo Puig, diputat de cultura per la provincia de Castelló i regidor de cultura de l'Ajuntament de Morella

Xavier Fabregat, delegat comarcal de la Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana

Miguel Sangüesa, regidor de cultura de l'Ajuntament de Morella

Teudo Sangüesa Esteban, tresorer

Manuel Milian i Mestre, antic secretari de la comissió.

Secretari: Antoni Ortí, organista de la Basílica Menor de Morella.

Després de constatar la bona disposició de les entitats allí representades,

---

(1) *Anuario Musical*, vol. XXI (1966), publicat per l'Institut Esp. de Musicologia del CSIC en 1968. Cfr. "Orgues del País Valencià", núm. VI, A. C. A. O.

tot feia indicar que el major problema a l'hora de la restauració total no seria tant l'econòmic com l'agenda de l'orguener Gabriel Blancafort (que va iniciar la restauració de la cadireta l'any 1970). Per tant es senyalà el 25 d'agost com a data d'una nova reunió a casa d'En Ricardo Miravet (el castell de la Todolella, exquisitament recuperat a la vida d'estes terres) que tindria com a motiu principal la presència de l'esmentat orguener, al qual se l'instava a proposar-se la total restauració durant els quatre pròxims anys. Tota la comissió i el propi orguener van coincidir amb el criteri de màxim respecte a les peces i projecte de Turull, abogant per una restauració fidel encara que si s'han de substituir elements, la identitat ha d'arribar inclús al material de construcció. Ara bé, no va parèixer procedent eliminar la part de llengüeteria afegida per Sospiedra perquè seria llastimós renunciar, en un excés de puritanisme, a elements propis de l'estètica del segle XVIII. Com a primer pas a donar es senyalà el completar la restauració de la cadireta (començada, com hem dit, l'any 1970, si bé amb llarguíssimes interrupcions), col·locant els registres que manquen: doblar la quinzena, un registre de dinovena doble (1' 1/3), vintidosena doble (1'), vintisetena doble (2/3), corneta anglesa de 4 tubs per tecla (mà dreta), Violins (m. d.). Amb el que quedaria l'orgue de cadireta constant de:

1. Flautat de fusta de 12 pams (8')
2. Flautat bordó (8')
3. Flautat de 6 pams (4') a la cara de la cadireta
4. Quinzena, doble (2')
5. Nasard de quinzena (2')
6. Nasard de disetena (1' 3/5)
7. Nasard de dinovena (1' 1/3)
8. Corneta anglesa de 4 tubs per tecla, mà dreta
9. Dinovena, doble (1' 1/3)

10. Vint-i-dosena, doble (1')
11. Vint-i-sisena, doble (2/3)
12. Ple de 4 tubs per tecla
13. Corneta magna de 5 tubs per tecla (mà dreta)
14. Violins (mà dreta).

S'haurà de col·locar a partir de Nadal i en tot cas abans del FESTIVAL DE MUSICA DE MORELLA de l'estiu que ve.

Immediatament després s'ha de procedir a desmuntar el gran orgue fent un estudi minuciós i detallat de manera que tot quede ben descrit. Això serà sense cap dubte un treball llarg i acurat que s'aplicarà a més a més de la part mecànica, els secrets i les conduccions d'aire, als 1955 tubs actualment existents, dels quals 1004 es troben col·locats (incloses les contres de metall i de fusta, si bé s'ha de recompondre el mecanisme del pedaler), 24 (de fusta, incloses les sobrecontres) amuntegats al cor, 529 embolicats en cinc fardells amb paper de diari datat el 7 d'agost de 1947, 121 en dos fardells datats (el paper de diari) l'any 1970, 158 de llengüeta dins de dos caixons i la resta solta per ací i per allà. L'estudi revelarà quants d'ells es poden aprofitar i quants s'han de restituir, permetent passar de les conjetures a la constatació, tenint així una idea més precisa del material, temps i diners que s'hauran de dedicar per a donar actual vigència a l'acta de 1724 segons la qual el gran orgue consta de:

1. Flautat de 12 pams (8') a la cara de l'orgue
2. Flautat de 12 pams de fusta (8')
3. Flautat bordó (8')
4. Flautat d'octava, doble (4')
5. Dotzena, doble (2' 2/3)
6. Quinzena, doble (2')
7. Dinovena, doble (1' 1/3)
8. Vint-i-dosena, doble (1')
9. Ple major
10. Ple menor
11. Alemanya de 4 tubs per tecla
12. Címbala de 4 tubs per tecla
13. Una altra címbala de 4 t.
14. Tolosana de 4 tubs per tecla
15. Nasard en octava (4')
16. Nasard en dotzena (2' 2/3)
17. Nasard en quinzena (2')
18. Nasard en dissetena (1' 3/5)
19. Nasard en dinovena (1' 1/3)
20. Corneta Magna de 7 tubs per tecla (m. d.)

21. Trompetes reals (m. d.)
22. Trompeta magna (m. d.)
23. Clarí clar (m. d.)
24. Clarí de campanya (m. d.)
25. Trompetes en octava (m. e.)
26. Baixons (m. e.)
27. 8 contres de metall de 24 pams (16') a la cara de l'orgue
28. 8 contres de fusta de la mateixa entonació (16')
29. Dos jocs de sobrecontres de 12 pams (8').

Sense cap dubte, la maestria de l'orguener i l'entusiasme de tots ho farà possible.

ANTONI ORTÍ I BOIX

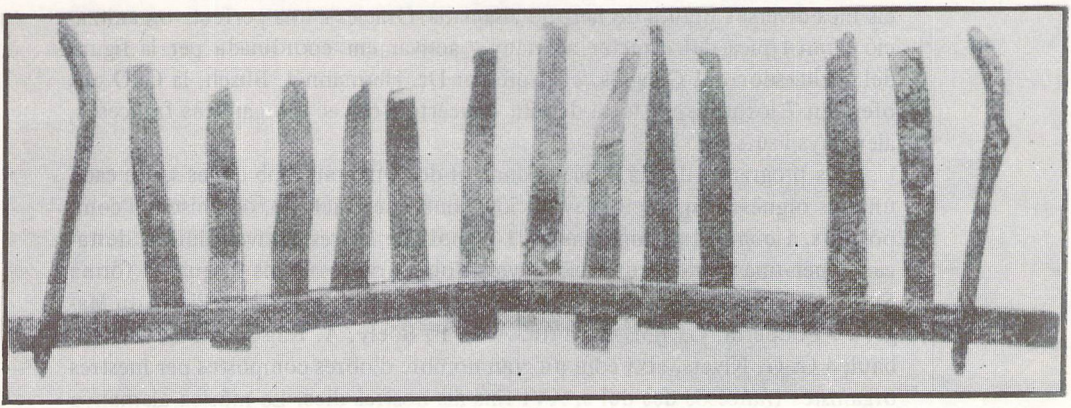

CRÒNICA DEL CONGRÉS INTERNACIONAL D'ORGUE DE LA GdO

STRASSBURG, 31 de juliol al 6 d'agost del 1983

Una volta més la "Gesellschaft der Orgelfreunde" ha celebrat, –aquesta vegada a França–, el seu 31è congrés internacional que amb caràcter anyal, es celebra des que el 1953 fos fundada a Alemanya.

Les notícies que sobre els orgues de la regió d'Alsàcia teniem, bé a través de versions discogràfiques, o per treballs publicats en revistes com *Ars Organi, La Tribune de l'Orgue, Jeunesse et Orgue,* entre altres, així com per monografies sobre orgues alsacians (Ottmarsheim, Erstein, etc.) de què disposem a la biblioteca d'ACAO, pels intercanvis que s'han anat realitzant amb les publicades per la nostra Associació, i sobretot també per l'extraordinari llibre de P. Meyer-Siat "Historische Orgeln im Elsass" ens empenyeren a quatre membres d'ACAO (esperem que en l'esdevenidor siguen més), a assistir a aquest congrés amb una gran expectació. D'aquesta manera, prenent com a centre la ciutat de Strassburg i junt a una molt nombrosa participació germànica (prop del 80 per cent dels 500 participants de dotze nacionalitats) hem pogut escoltar els més diversos orgues de la regió alsaciana. Gràcies a una perfecta organització –tan típica del caràcter alemany– activament coordinada per la figura del realitzador del Congrés, el professor Dr. Hermann J. Busch, la GdO ens oferí en 7 jornades un total de vint concerts a càrrec d'organistes francesos, alemnays i suïssos.

Els programes de mà, esplèndidament documentats amb dades sobre cada un dels orgues (constructor, evolució i constitució actual), organistes, i compositors, i completats amb mapes i plànols de les respectives ciutats, destacaren per una clara predilecció envers l'obra francesa dins la qual la forma *Suite* ocupà un lloc privilegiat amb obres de Nicolas de Grigny. Pierre du Mage, F. Couperin, G. i M. Corrette, A. P. F. Böely, A. Raison, L. N. Clerambault i G. G. Nivers, així com un gran nombre d'obres compostes per mestres organistes francesos des del s. XVI fins als nostres dies. La música alemanya estigué representada per obres de J. S. Bach, D. Buxtehude, N. Bruhns, Scheidt, Pachelbel i Böhm. Les altres nacionalitats tingueren escassa representació, en la qual cosa influí potser de forma decisiva el lloc on es celebrava el congrés, les característiques estètiques dels instruments i les preferències dels intèrprets. Amb tot, creem que atès el caràcter "internacional" del congrés, els programes haurien pogut mostrar una visió molt més àmplia. Així, hauríem desitjat d'escoltar més música italiana, anglesa i àdhuc espanyola,

de la qual només en un concert poguérem reconèixer una mínima representació amb obres d'autors anònims del s. XVII.

En relació a l'origen dels instruments utilitzats, un nom destaca per damunt de tots: Silbermann (Andreas i Jean Andreas), família alemanya de mestres orgueners que des de començaments del s. XVIII s'establiren a Strassburg i des d'on estengueren el seu art per tota l'Alsàcia (fins al punt que a aquesta regió hom ha arribat a denominar-la "el país dels Silbermann"). Una altra de les grans famílies d'orgueners present al congrés fou la dels Callinet de la qual poguérem escoltar igualment bells exemplars.

Si bé no podem ressenyar detalladament cadascun dels concerts, sí que en remarcarem algun pel seu especial interés, començant pels celebrats a la ciutat de Strassburg. La breu presentació que de l'orgue de la catedral ens féu el seu titular Claude Schnitzler –també kapellmeister a l'Òpera de París–, arrencà ja des del primer moment aplaudiments entusiastes amb la seua versió del *"Primer Livre d'orgue"* de Pierre du Mage, entusiasme que augmentà en escoltar la seua interpretació del *Preludi i fuga en C-Dur BWV 547.* Atesa la poca duració del programa, Schnistzler ens obsequià amb el *Preludi i fuga en Sol m.* de Bach i alguns corals del *Orgelbüchlein.* L'altre concert de la Catedral estigué a càrrec de M. Cl. Alain la qual, si bé havia despertat molta expectació entre el públic, cal reconèixer que ens presentà un programa excessivament llarg (més d'hora i mitja), i tot i que la il·lustre organista ens mostrà una tècnica impecable, la veritat és que no acabàrem d'assaborir a fons les riques possibilitats sonores de tan excel·lent instrument. La *Chacone en F-Moll* de J. Pachelbel y la *Passacaglia en C-Moll BWV 582*, entre altres obres que integraven el programa, podien haver mostrat molt bé els variats timbres d'aquell orgue, i en canvi les registracions van ser bastant acadèmiques i repetitives, no restant exempt el conjunt d'una certa sequedat i gelor, que no alterà el bis de les *Litanies* del seu germà Jehan Alain, amb un final molt confús per l'excessiva rapidesa i el fort del pedal.

El concert de Marc Schaefer a l'església de St. Pierre-le-Jeune fou bastant atractiu per bé que trencàs potser la severitat interpretativa del concertista l'obra de Michel Corrette *"Allegro avec la manière d'imiter le tonnerre"* que marca ja els inicis de la decadència organística a França.

També mereix de ser esmentada la xerrada-concert del Dr. Bernhard Billeter, gran especialista sobre la figura d'Albert Schweitzer, el qual ens mostrà a l'orgue del Palais des Fêtes com "sonava" aquell Bach dels primers reivindicadors (!). El Widor i el Franck que hi van ser interpretats foren molt plausibles entre altres coses perquè l'instrument era el més adient per aquesta literatura.

Eixint ja de la ciutat de Strassburg, es pot dir que hi hagué una mica de tot. Cal ressaltar en primer lloc el concert a l'església protestant de Barr,

ofert per Guy Bovet del qual podem dir realment que estigué genial. Llàstima que no dedicàs el seu programa –és clar que en un orgue més escaient–, a la música ibèrica, que com hem dit fou pràcticament absent de tots els programes. Nogensmenys l'orgue de Barr fou un vehicle inestimable perquè ens oferís un programa del s. XIX integrat per obres de Böely, Liszt i Lefébure-Wély. Una vertadera delícia.

Igualment destacable fou el concert donat per J. Langlais a l'església catòlica de Masevaux. L'interés que palesà el públic fou àmplament premiat per les interpretacions de l'insigne cec compositor i organista, que comptà, en algunes obres a dos orgues, amb la col·laboració de M. Louise Jaquet Langlais. La seua improvisació sàvia i acurada féu admirar encara més la tremenda capacitat i vitalitat d'aquest organista nascut el 1907.

Paral·lelament a tots aquests concerts vam poder assistir a l'església de St. Tomàs de Strassburg als assaigs del cor format en l'avinentesa del congrés i juntament amb el qual tots els congresistes cantàrem a l'Ofici Ecumènic celebrat el matí del divendres. Amb la figura de J. S. Bach com a centre, els corals per orgue i llurs respectives versions per a cor anaren alternant amb la Litúrgia a càrrec de Wolfgang Bretschneider.

El congrés, al capdavall, fou molt realista, puix tinguérem l'ocasió d'escoltar molts d'aquells orgues de les mans de llurs propis titulars, i malgrat que alguns d'ells no respongueren a l'expectació despertada en un principi, bé per l'elecció del programa, per una rigidesa interpretativa o per manca d'imaginació en la registració, podem afirmar que aquesta setmana organística ha estat una singular vivència i un enriquiment notable per a tots els assistents. Això ens ha donat nou coratge per afrontar aquesta realitat nostra tan diferent que molt a poc a poc es va obrint pas a través d'un minuciós i a la vegada gratificant treball.

I. RIBAS I TALENS

NECROLÒGIQUES

Amb gran pesar hem de donar compte de diversos òbits que tenyeixen de dol la nostra Associació.

El 5 de setembre moria en accident de circulació el jove Josep-Antoni Valls i Subirats, membre de la Junta Directiva d'ACAO, excel·lent músic i amic i que tantes esperances havia desvetlat en tots nosaltres. Josep-Antoni havia nascut el 1958 a Alcanar (Tarragona), i havia cursat els seus estudis musicals al Conservatori de València i temporalment al Reial Conservatori de Madrid, mentre residia en aquesta ciutat per mor del servei militar. El seu expedient acadèmic era brillantíssim per la qual cosa li va ser concedit el premi "Mercedes Massi", puix que no en va posseïa el Premi d'Honor en grau superior d'orgue, de contrapunt i fuga, de grau elemental de piano, menció d'honor d'Harmonia, etc., essent posseïdor també dels titols superiors de clarinet i orgue, així com de professor de piano, i just acabant ja, quan el sorprengué la mort, els estudis superiors de composició i direcció d'orquestra i cors. Tot això palesa la seua capacitat de treball i grans qualitats musicals, ço que el dugué, sol·licitats els seus serveis pel Conservatori Superior de Música de València, a treballar-hi com a professor de música de cambra des del curs 1982-83, càrrec que alternava entre altres activitats amb el de director de l'Associació Musical "Ciutat de Benicarló", a la provincia de Castelló. Aquesta Associació, jove encara, ha sofert un colp molt dur amb la mort d'un dels seus membres més joves, i el membre més jove de la nostra Junta Directiva. Quasi ens neguem encara a reconèixer la realitat i acceptar que no el tornarem a tenir entre nosaltres, amb el seu caràcter amable, el seu entusiasme jovenívol i el plaer que sempre teníem en escoltar-lo fent música, sobretot a l'orgue: qui no recorda encara, entre els qui assistírem als seus concerts, la seua estrena de l'obra "Ludus modalis" (Preludi-Interludi-Postludi) per orgue de Lluís Blanes, a l'orgue del Patriarca el dia 14 dels proppassat mes de juny? Era doncs, a desgrat de la seua joventut, un intèrpret en el qual alguns compositors havien fixat ja la seua mirada per l'estrena de llurs obres. Nosaltres haurem de retornar-li aquesta gentilesa i preparar l'estrena de les seues. El departament de composició del Conservatori de València s'encarregarà d'un gest tan bell i nosaltres no podem fer menys que preparar-nos a col·laborar en aquest merescut homenatge i donar a conèixer, juntament amb les seus diverses composicions, l'obra que escrigué per a clarinet i orgue, dos intruments pels quals sentia especial predilecció. Que reben els seus pares la nostra sincera condolència. Descanse en pau el nostre bon amic i company Josep-Antoni Valls i Subirats.

També ens han arribat les tristes notícies de la defunció d'alguns subscriptors de "Cabanilles", tots amics i col·laboradors sota aspectes diversos en les nostres inquietuds musicals i organístiques. Així doncs, deixem constància ací de la mort –que ja alguns dels nostres lectors coneixeran– d'En Vicent Sala Cañellas, cronista de la ciutat de Novelda (Alacant), el qual ja ens havia remès el seu treball sobre els orgues i organistes d'aquella ciutat (l'orgue de la qual, per bé que en mal estat, encara es conserva), i que aquesta Associació publicarà més endavant.

També ens entristeixen la mort d'En Jaume Casanova Cortés, de Vilafranca del Penedès (Barcelona) i del P. Vicent Redondo, de Sueca (València). Expressem des d'aquestes pàgines el nostre sincer dolor a llurs familiars. I a tots aquests amics ja inexorablement absents els desitgem el descans etern.

LA JUNTA DIRECTIVA D'ACAO

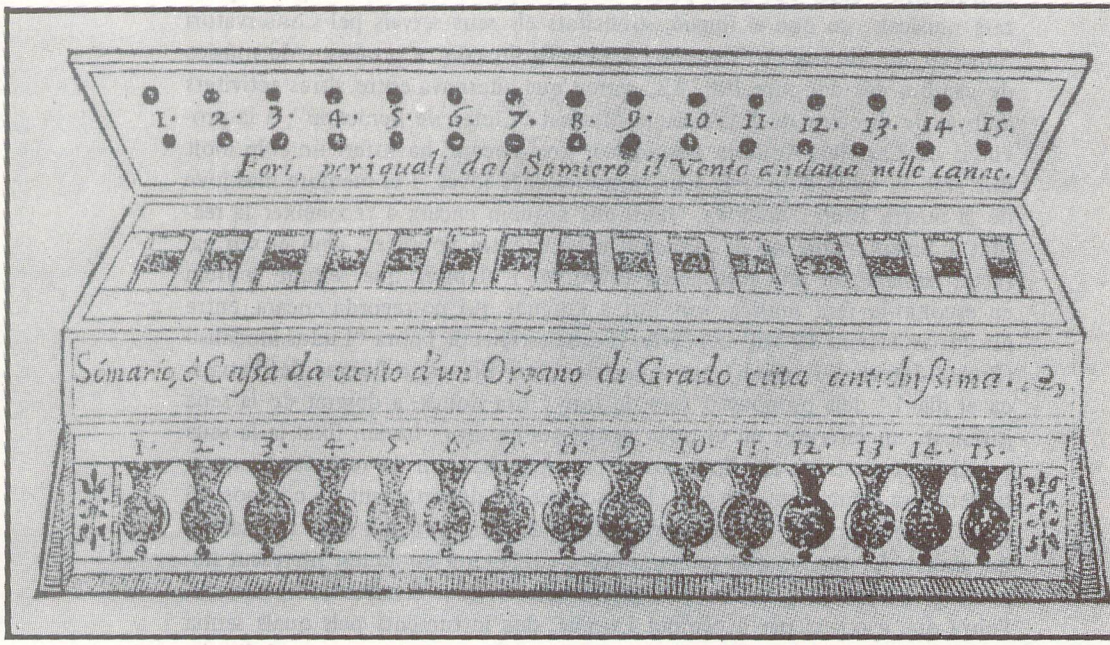

Orgelkring Brussel. Cercle d'orgue de Bruxelles, amb la col·laboració de la Kredietbank. SEMAINE INTERNATIONALE D'ORGUE (31 d'octubre al 6 de novembre). Concerts a càrrec de Allen James (titular de l'església protestant de Bruxelles), Gustav Leonhardt (prof. de clavicèmbal al Cons. Reial d'Amsterdam, i organista de la "Nieuwe kerk" a Amsterdam), Josef Sluys (titular de la catedral de Sant Miquel de Bruxelles, prof. d'orgue a l'Institut Lemmens de Louvain), Johann Th. Lemckert (Organista de la "Grote-of St-Laurenskerk" a Rotterdam, prof. al Conservatori Reial de Den Haag), Herman Verschraegen (titular de S. Josep a Anvers, prof. d'orgue al Conservatori Reial de Bruxelles), Monika Henking (organista a Thalwil/Zurich, prof. d'orgue a l'Acadèmia de Lucerne), Jean Rotthier (titular de l'església dels Carmelites), Elisabeth Thornburn (titular de l'església de Sant Nicolau (Bourse) a Bruxelles), Bernard Gferer (titular de l'església dels franciscans a Salzburg, director artístic de "Internationalen Salzburger Orgelkonzerte"), Robert Kohnen (prof. de clavicèmbal al Cons. de Mons, i d'orgue a l'Académie de l'Etat d'Anderlecht), i Michael Schneider (prof.-Doc. i Director de Musica a les Esglésies).
Cercle d'orgue de Bruxelles: Avenue P. Deschanel 20 – 1030. Bruxelles.

IXè concurs internacional d'orgue "Grand Prix de Chartres" (3-23 setembre 1984), amb els dos següents premis: "Grand prix d'interpretation", "Grand prix d'improvisation", de 20. 000 francs cadascun i un segon premi de 5.000. En les proves d'interpretació hi ha una primera selecció amb obres de Bach i Couperin, i dues proves eliminatòries, amb els mateixos autors. A la prova final hi ha obres de Bach, Mendelssohn, Ourgandjian i Tournemire. Pel que fa a les proves d'improvisació hi ha dues proves eliminatòries: la primera, amb la interpretació del preludi i fuga en si menor de Bach, i diverses improvisacions sobre un coral luterà: harmonització a 4 veus, i 3 variacions improvisades (la tercera de les quals en forma de fuga). La segona prova eliminatòria consta de: interpretació del Scherzo de la suite pour orgue de Jehan Alain i tres versets sobre un tema gregorià (en l'esperit dels versets de Vespres, 1' 30" per verset) i una fuga lliure sobre un tema donat. La prova final consta de: preludi, scherzo i final sobre un tema donat.
Aquest concurs s'adreça als organistes de tota nacionalitat nascuts posteriorment al 1 de gener del 1949. El terme d'inscripció acaba el 30 d'abril del 1984.

Concurs internacional de composició per orgue. Grand Prix de Saint-Rémy-de-Provence. Inscripcions fins al 30 d'abril del 1984 sense limitació d'edat. Adreçar-se a: Sécretariat du Concours de Saint-Rémy. 5, rue Carnot, 13210. Saint-Rémy.

Vista de l'interior de l'església de St. Joan del Mercat de València, amb l'orgue al fons, a l'esquerra (del llibre de Gil i Gay citat a la nota 1).